

Utvärdering av landskapets budgetprocess

Landskapsrevisionens årligen löpande revision inkluderar en effektivitetsrevision. Effektivitetsrevisionens syfte är att bedöma om budgetmedlen har använts i enlighet med principerna om sparsamhet, effektivitet och ändamålsenlighet.

Som en del av effektivitetsrevisionen för räkenskapsperioden 2025 har vi utfört en revision av landskapsregeringens budgetprocess och de mest centrala budgeteringsprinciperna. Budgeteringen är den mest centrala delen i styrningen av Landskapet Åland. Genom budgeten styr landskapets demokratiskt valda beslutsfattare vilka verksamheter som ska prioriteras och hur resurserna ska fördelas mellan olika verksamhetsområden. Vi jämförde budgetutfall för åren 2021–2024 i syfte att urskilja särskilda mönster mellan grundbudget och faktiskt utfall. Därtill granskade vi processen beträffande tilläggsbudgetering.

Effektivitetsrevisionen är inte en revision eller översiktlig granskning enligt ISA-standarden (International Standards on Auditing) och vi utför således inte revision enligt standarderna.

Uppdraget har omfattat följande arbetsskeden:

- insamling av material
- genomgång av lagar och styrdokument för budgetprocessen
- genomgång av budgeteringsprocessen med Conny Nyholm och Robert Lindblom
- Analys av budgetdokument 2021-2024, årsredovisningar 2021-2025 samt budgetdokument 2025, beredningar och beslut gällande tilläggsanslag
- Slutdiskussion och rapportering

Denna rapport presenterar sammanfattat den nuvarande budgetprocessen och ger åtgärdsrekommendationer i enlighet med landskapsrevisorers önskemål.

Centrala iakttagelser och förslag till åtgärder

Baserat på revisionen konstaterar vi att budgetprocessen inom landskapet är sakenlig sett till helheten. Vi anser att budgetprocessen förståelig och hanterbar för förtroendevalda och allmänheten samt att insynen är tillräcklig. Budgetens spelregler och bindande nivåer är tydliga. Det finanspolitiska ramverket implementerades gradvis under de år vi jämförde, således har även budgetprocessen förändrats mellan dessa år.

Vi anser att budgetprocessen är väl implementerad i hela organisationen samt att enheterna, allt från ÅHS och Högskolan till Fastighetsverket och landskapsregeringens förvaltning följer upp sina kostnadsanslag. Rapportering till landskapsregering och i sista hand Lagtinget beträffande tilläggsanslag och ändringar i budgeten fungerar enligt oss tillfredställande. Från och med 2025 infördes officiella delårsrapporter vilket har förbättrat budgetuppföljningen ytterligare.

Baserat på observationerna i vår revision vill vi lyfta fram följande:

- Vid jämförelse av grundbudgeten med det faktiska utfallet för åren 2021–2024 kan konstateras att utfallet väsentligt avviker till det positiva. Vi anser att kostnadsbudgeteringen över lag varit tillförlitlig men mönstret visar också att det varje år flöt in mera skatteintäkter av engångsnatur. Intäkterna av engångsnatur var återkommande och positiva. Lagtinget behandlar ofta budgeten med ett mera pessimistiskt utgångsläge jämfört med det faktiska utfallet.
- Det mest centrala budgetpolitiska målet som tillämpas är ett överskottsmål. Överskottsmålet är fastställt av lagtinget till att Ålands budget ska uppvisa nollresultat senast år 2030. Det finanspolitiska ramverket som godkändes 2022 och infördes från och med budgetåret 2024 utgår ifrån att Åland strävar efter att

ha ett budgetöverskott på lång sikt för att säkerställa att den offentliga ekonomin är robust och att skuldsättning undviks eller hålls på en rimlig nivå.

- Landskapets årsbidrag 2021-2024 blev större än ursprungligen beräknat. Landskapet har inga lån. Det egna kapitalet i balansräkningen uppgick i bokslutet 2024 till 444,9 miljoner euro. Landskapets överskott har minskat pga. stora bokslutsdispositioner, bl.a. överföring av PAF-medel, investeringsreserveringar och extraordinära överföringar vilka påverkar överskottet i resultaträkningen. Årsbidragen 2021–2024 var de facto mycket starkare än ursprungligen budgeterat och utan de frivilliga överföringar som gjorts hade överskott genererats.
- Regelverk för PAF-medel och dess användningsändamål behöver ses över. De senaste åren har PAF delat ut ungefär 15–20 miljoner euro per år. Landskapet har ca 90 miljoner euro i outnyttjade PAF-medel, vilket motsvarar flera år av PAF-medelsutdelningar. 30 miljoner euro av dessa är reserverade för tredje sektorn. Revideringen av regelverket var även en målsättning 2025, som inte slutfördes.

Allmänt om landskapets budgetering, ekonomistyrning och ekonomi

Budgeten för Landskapet Åland utarbetas årligen av Ålands Landskapsregering och antas av Ålands lagting. Landskapsregeringen ansvarar för att genomföra den godkända budgeten och rapportera om dess utfall. Budgeten består av detaljmotiveringar per politikerområde, en resultaträkningsdel samt en finansierings- och investeringsdel.

Resultaträkningsdelen består av verksamhetsintäkter, verksamhetskostnader, skatteinkomster, finansiella poster och avskrivningar / nedskrivningar. Finansieringsdelen består av landskapets likviditetsberäkning. Beräkningen bygger på det årsbidrag som beräknats samt ett internt lån från Fastighetsverket och att de depositioner som reserverats av penningautomatmedel för tredje sektorn har använts. Landskapet har inga externa lån mot kreditinstitut per 31.12.2024 och inga nya externa lån från kreditinstitut har budgeterats för 2025. Investeringsdelen omfattar olika typer av budgetutgifter som genererar landskapet inkomster i form av service under en längre tid än ett år. Anläggningstillgångar överstigande 50 000 euro upptas som en investering och aktiveras

i balansräkningen och kostnadsförs genom planmässiga avskrivningar i resultaträkningsdelen.

Landskapets centrala ansvarsområden är följande:

Utbildning och kultur: Skolor, bibliotek, kulturfrämjande och idrott.

Hälso- och sjukvård: Organisation av sjukvård och socialvård.

Näringsliv och arbetsmarknad: Stöd till företag, turism och arbetsmarknadsfrågor.

Miljö och naturresurser: Skydd av miljö, fiske, jakt och markanvändning.

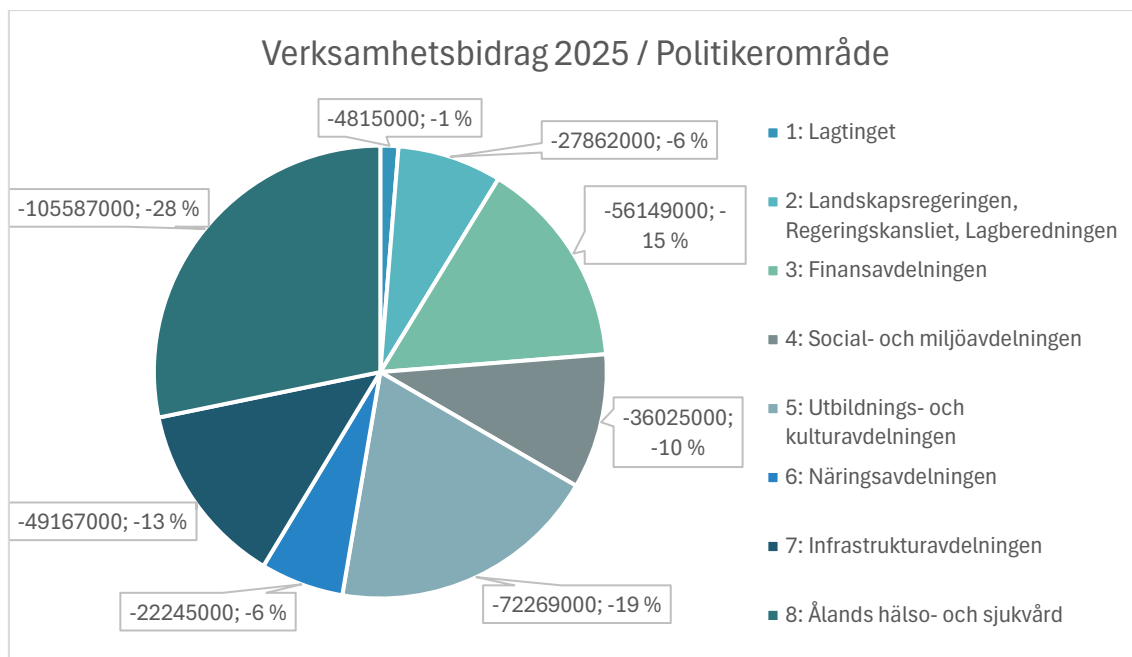
Infrastruktur: Vägar, transporter och energi.

Självstyrelseförvaltning: Ansvar för den åländska lagstiftningen och dess tillämpning.

Finansförvaltning: Har det övergripande ansvaret för att hantera landskapets budget, budgetuppföljning, investeringar, pensioner, landskapsandelar till kommunerna, upptagande av lån och att säkerställa att landskapet har ekonomisk självstyrelse enligt självstyrelselagen.

Till detta kommer Landskapets fastighetsverk, som är ett affärsverk underställt Landskapsregeringen. Affärsverket förvaltar och utvecklar landskapets fastighetsbestånd. Fastighetsverket har en egen styrelse och egen budget. Lagtinget slår fast ett intäktsföringsmål för fastighetsverket, som 2025 uppgår till 96,1 procent av resultatmålet. Lagtinget godkänner maximibeloppet för fastighetsverkets investeringar under nästa räkenskapsperiod men i övrigt ligger fastighetsverket budget utanför landskapets budget. Fastighetsverkets egna kapital uppgick till 201,3 miljoner euro och kassan var ca 30 miljoner euro per 31.12.2024.

Budgeten indelas från och med år 2025 i 8 politikområden. Budgetens detaljmotivering för respektive politikområde är indelad så att först visas allmänna förvaltningens avdelningar, därefter myndigheter och fristående enheter. Enligt budget 2025 ser nettofördelningen mellan de olika politikområdena ut enligt tabellen nedan:

ÅHS står för ca en fjärdedel av landskapets budget medan ca 20 % av landskapets budgetresurser går till utbildning och kultur. Politikområde innehåller såväl tillsynsmyndigheter som övriga myndigheter (exempelvis Datainspektionen, Ålands polismyndighet, Ålands ombudsmannamyndighet och ÅSUB. Finansavdelningen ansvarar för finansförvaltningen och finansieringen av kommunerna samt pensionskostnaderna för hela förvaltningen. Finansavdelningen står för drygt 15 % av nettobudgeten. Infrastrukturavdelningen (vägar, broar och skärgårdstrafik) står för ca 13 %. Investeringar och Fastighetsverkets budget ingår inte i sammandraget.

Budgetens bindningsnivå per politikområde är bruttonivå, d.v.s. inkomster och utgifter skilt för sig. Om det finns särskild anledning kan nettobudgetering undantagsvis tillämpas. Undantaget framgår då i motiveringen med en hänvisning till finansförvaltningslagen (2012:69, 6 §). Resultaträkningens budgetanslag (verksamhetsintäkter, verksamhetskostnader, skatteinkomster, finansiella poster och avskrivningar / nedskrivningar) är bindande på momentnivå.

Landskapet Åland är per 31.12.2024 majoritetsägare i 7 aktiebolag och betydande minoritetsägare i 5 aktiebolag. Landskapsregeringen är vidare förvaltningsansvarig för Ålands Penningautomatförening, landskapet Ålands pensionsfond och landskapets fastighetsverk. Budgeten 2025 innehåller inga avkastningskrav på dotter- och

intressebolagen och Landskapsregeringen upprättar inget separat koncernbokslut i samband med årsredovisningen, vilket innebär att landskapets koncernöverskott, tillgångar och ekonomiska ansvar inte redovisas. Finska staten upprättar en koncernrapport för att främja en övergripande bild av helheten, inklusive statsägda affärsverk, fonder utanför budget och statsägda bolag. Kommunerna gör fullständiga koncernbokslut. En frivillig konsolidering av landskapsregeringens och fastighetsverkets resultat- och balansräkning finns. Landskapets koncernredovisning ligger därmed på en lägre nivå jämfört med finska staten och kommunerna.

Övrigt

Ålands budget påverkas direkt av statsbudgeten eftersom avräkningsbeloppet är dimensionerat utgående från statens inkomster, förutom de som ingår i skatteavräkningen. Landskapets ekonomiska system baseras på avräkning och skatteavräkning, samt eventuella extra anslag eller tillskott under exceptionella förhållanden. Enligt det ekonomiska systemet erhåller landskapet Åland ett avräkningsbelopp som utgör 0,47 procent av de i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomsterna med undantag för de skatter som ingår i skatteavräkningen, rundradioskatten och upptagna nya statslån. Under ett budgetår erhåller landskapet ett förskott på avräkningsbeloppet för det pågående året. Därtill slutregleras avräkningen för det föregående året efter att statsbokslutet är fastställt. De budgeterade skatterna och inkomster av skattenatur är i budgeten 2025 314,7 miljoner euro

Följande övriga inkomster finns:

- Avgifter, bidrag och övriga inkomster från exempelvis avgifter för tjänster eller intäktsföring från fastighetsverket
- Överföring från landskapets pensionsfond
- PAF-medel
- EU-medel, som finansierar specifika projekt och satsningar på näringsliv, infrastruktur och digital utveckling

Landskapet hade per 31.12.2024 inga lån mot kreditinstitut och nästan alla finansiella nyckeltal bekräftar att ekonomin är i balans. I effektivitetsrevisionen 2024 lyfte vi fram att förverkligandegraden på investeringsbudgeten har varit låg. Detta i kombination med att årsbidragen har varit starka har lett till att landskapets likviditet är god. Landskapets och fastighetsverkets kassa uppgick per 31.12.2024 till 49,2 miljoner euro. Landskapet gjorde en tilläggsfondering på 40 miljoner till pensionsfonden under 2024, denna betalades ut innan 31.12.2024.

År 2022 tillsattes en parlamentariskt sammansatt kommitté med målet att nå gemensamma och långsiktiga planer för att reformera den åländska ekonomin. Uppdraget resulterade i ett finanspolitiskt ramverk för Åland. Ramverket ska omfatta ett antal mål och principer som ska styra finanspolitikens utformning med syftet att den ska vara långsiktigt hållbar och transparent. Kommittén föreslog att ett flerårigt tak införs för landskapets budget, att budgetprocessen stramas upp bland annat genom att budgeten beslutas i två steg, att ett överskottsmål formuleras för landskapet och att ett finanspolitiskt råd inrättas. Kommittén bedömde år 2022 bl.a. att landskapets finanser är ansträngda samt att möjligheten att i närtid uppnå överskott är liten. Man ansåg att utsikterna att bygga upp en tillräcklig buffert för sämre tider mycket dystra. Mot denna bakgrund diskuterade kommittén om avkastningen från PAF kunde användas även till andra ändamål än uteslutande till tredje sektorn.

Granskning och utvärdering av landskapsregeringens budgetprocess / budgeteringsprinciper

Budgeteringen för Ålands landskapsregering styrs av flera lagar och bestämmelser som reglerar hur den offentliga ekonomin ska hanteras. Självstyrelselagen för Åland (Lag om Ålands självstyrelse, 1991/1144) är den grundläggande lagen som reglerar Ålands självstyre och fastställer principerna för landskapets ekonomi. Den definierar bland annat landskapets rätt att besluta om sin egen budget och hur de ekonomiska relationerna mellan Åland och Finland ska hanteras. En viktig del av självstyrelselagen är regleringen av skatteavräkningen, baserat på skatteinkomster från finska staten.

Lagtingsordningen är en central del av det självstyrelsesystem som reglerar Ålands förhållande till Finland och fastslår hur det åländska samhället ska styras. När det gäller budgetprocessen på Åland, är lagtingsordningen, tillsammans med självstyrelselagen central för att definiera hur landskapets ekonomi hanteras och beslutas. Ålands landskapslag om landskapets finansförvaltning reglerar mer detaljerat hur budgetprocessen ska gå till inom landskapet Åland. Den innehåller bestämmelser om budgetens uppställning, genomförande och uppföljning samt redovisning av landskapets ekonomi.

I budgetsammanhang används begreppen vår- och höstbudget, där vårbudgeten avser den kommande treårsramen (där kostnadstak och överskottsmål fastställs) och där höstbudgeten avser den detaljerade årsbudgeten för nästa år. Eventuella ändringsbudgetar kan föreslås och beslutas vid behov. Budgetprocessens årsklocka ser sammanfattat ut enligt följande:

1. Våren: Planering och förberedelser

- **Februari–mars:** Landskapsregeringen inleder arbetet med budgeten för nästa år. Myndigheter och förvaltningar får i uppdrag att lämna in sina behov och önskemål för kommande budget.
- **Mars–april:** Landskapsregeringen gör en övergripande ekonomisk analys, inklusive prognoser för skatteinkomster och utgifter. Plenibeslut om budgetramar till följande år fattas tidigast i april

2. Sommaren: Budgetförslag

- **Maj–juni:** Landskapsregeringen sammanställer ett preliminärt sifferunderlag som baseras på vårbudgetens kostnadstak / budgetförslag baserat på de inkomna underlagen från myndigheter och de ekonomiska prognoserna.
- **Augusti–september:** Det preliminära förslaget granskas, justeras och förbereds för att bli det slutliga budgetförslaget. Sifferdelen börjar få sin slutliga form, textdelen med målsättningar för verksamheten sammanställs

3. Hösten: Beslut och fastställande

- **Oktober–november:** Finansministerns förslag färdigställs. Avstämning att PAF-medel är i balans. Landskapsregeringen diskuterar, granskar och beslutar om

eventuella ändringar i budgetförslaget. Budgetförslaget för det kommande året lämnas in till Ålands lagting senast den 1 november varje år.

- **December:** Lagtinget fattar det slutgiltiga beslutet om budgeten för det kommande året.

4. Vintern: Implementering och uppföljning

- **Januari:** Den nya budgeten träder i kraft. Landskapsregeringen fattar beslut om anvisningar för förverkligandet av budgeten. Landskapsregeringen börjar genomföra de beslutade åtgärderna och fördelar resurser till olika verksamheter och projekt. Uppföljning av budgetens genomförande sker för att säkerställa att medlen används enligt beslutet.

Budgetens fullständighetsprincip - tas alla inkomster och utgifter med i budgeten och redovisas i sin helhet?

Fullständighetsprincipen inom budgetering innebär att alla kända intäkter och kostnader för en viss period bör ingå i budgeten. Syftet är att ge en fullständig och en tillräckligt korrekt bild av organisationens ekonomiska läge. Denna princip är särskilt viktigt inom offentlig förvaltning, där det ofta finns lagkrav på att alla offentliga medel måste redovisas och förvaltas på ett transparent sätt.

Vi gjorde en analys mellan grundbudget och utfall 2021–2024 (tabellen på följande sida, bilaga I i slutet av rapporten). Analysen visar att intäkterna avvek från grundbudget varje år medan kostnadsuppskattningarna till väsentliga delar utföll i linje med vad lagtinget fattade beslut om då budgeten godkändes. Inom den offentliga ekonomin används ofta årsbidraget för att visa om ekonomin är hållbar. Årsbidraget visar den interna finansiering som kan användas för investeringar, placeringar och amorteringar av lån. Antagandet är att den interna finansieringen räcker till om årsbidraget är lika stort som de avskrivningar som ska dras av från det. Årsbidragen för alla år vi granskade avviker i miljonklassen gentemot den grundbudget som lagtinget behandlat. Det är främst olika engångsposter i skatteintäkterna som bidrar till de positiva avvikelserna:

	Grundbudget 2021	Utfall 2021	Avvikelse
Verksamhetsbidrag	-313 623 000,54	-299 748 365,22	13 874 635,32
Skatteintäkter	282 897 000,00	301 501 939,30	18 604 939,30
Årsbidrag	-10 183 000,54	23 740 502,23	33 923 502,77
Över / underskott	-19 878 000,54	-219 270,77	19 658 729,77
	Grundbudget 2022	Utfall 2022	Avvikelse
Verksamhetsbidrag	-320 763 999,84	-309 510 321,26	11 253 678,58
Skatteintäkter	297 026 000,00	298 257 654,45	1 231 654,45
Årsbidrag	2 450 000,16	15 824 242,35	13 374 242,19
Över / underskott	-11 238 999,84	15 340 979,36	26 579 979,20
	Grundbudget 2023	Utfall 2023	Avvikelse
Verksamhetsbidrag	-338 823 500,27	-327 496 731,41	11 326 768,86
Skatteintäkter	311 930 000,00	324 346 186,67	12 416 186,67
Årsbidrag	10 813 999,75	37 743 113,13	26 929 113,38
Över / underskott	-18 752 000,25	-3 949 156,99	14 802 843,26
	Grundbudget 2024	Utfall 2024	Avvikelse
Verksamhetsbidrag	-355 664 165,00	-348 753 964,47	6 910 200,53
Skatteintäkter	318 746 000,00	353 473 336,61	34 727 336,61
Årsbidrag	3 418 500,00	43 772 644,57	40 354 144,57
Över / underskott	-16 019 000,00	-17 207 863,91	-1 188 863,91

Årsbidraget täcker avskrivningarna för varje år i jämförelseperioden:

År	Årsbidrag / avskrivningar, nedskrivningar (%)
2021	124,6 %
2022	137,2 %
2023	311,7 %
2024	364,8 %

Även om positiva avvikelser – där de faktiska intäkterna överstiger de budgeterade – kan uppfattas som gynnsamma ur ett finansiellt perspektiv, kan de samtidigt uppfattas som negativa. Sådana avvikelser kan leda till att lagtinget, i sin roll som beslutande organ, baserar sina beslut på en missvisande eller alltför pessimistisk bild av de ekonomiska förutsättningarna. Att det förekommer avvikelser i miljonklassen mellan grundbudget och faktiskt utfall under en fyraårsperiod indikerar potentiella brister i budgeteringsprocessen. Landskapet budgeterar utgående från sitt bästa vetande och utgående ifrån de prognoser som erhålls från finansministeriet. Även om viss osäkerhet alltid är ofrånkomlig i budgetarbetet, kan sådana systematiska avvikelser tyda på att de ekonomiska prognoserna från finansministeriet inte är tillräckligt träffsäkra eller att viktiga faktorer inte har beaktats vid budgetens upprättande. Att göra prognoser på beskattning är också utmanande då det även finns en sida med företagens skatteplanering.

Revisionen visar att antagandet i det finanspolitiska ramverket om att överskott inte kan göras var pessimistiskt. Utan de frivilliga överföringar som gjorts så hade landskapet gjort överskott på ca 38,8 miljoner euro på 4 år. PAF-medelsbufferten växte med 60 miljoner euro under samma period.

Överskottet har totalt utvecklats på följande sätt under perioden 2021–2024:

År		Summa
2021	Räkenskapsperiodens underskott	-219 270,77
2022	Räkenskapsperiodens överskott	15 340 979,36
2023	Räkenskapsperiodens underskott	-3 949 156,99
2024	Räkenskapsperiodens underskott	-17 207 863,91
2024	Kapitalisering av pensionsfonden, extraordinär kostnad, genom frivilligt beslut	40 000 000,00
2024	Investeringsreservering för VIS, genom frivilligt beslut	4 800 000,00
Totalt		38 764 687,69

Alla avvikelser har förankrats i korrekta politiska beslut av lagtinget genom budgetändringar. Vi anser dock att de scenarion som beskrivits i grundbudgeterna varit för pessimistiska och att positiva avvikelser av engångsnatur är återkommande och att de väsentligt ändrar på helhetsbilden. Vi anser att det med beaktande av budgetens fullständighetsprincip är viktigt att grundscenariot utgår ifrån det mest sannolika utfallet och inte ett alltför pessimistiskt utfall eftersom det kan leda till att lagtinget inte har all information vilket kan påverka beslutsfattandet. Vi anser det viktigt att hålla isär effektiviseringsmål för att förbättra effektiviteten samt inbesparingsåtgärder som görs pga. ansträngd ekonomi. Då lagtinget fattar beslut om inbesparingar är det viktigt att lagtinget har information om Landskapets verkliga ekonomiska läge.

Tilläggsbudgetering (det nya begreppet är ändringsbudget för att klargöra att det inte ska till nya pengar utan att det ska omfördelas) används för att hantera förändringar i intäkter och kostnader som uppstår under budgetåret. Avsikten är att använda ändringsbudgetar restriktivt.

Under 2025 har sammanlagt tre ändringsbudgetar samt en komplettering till ändringsbudget lämnats till lagtinget. Ändringsbudgetering ska helst användas restriktivt och endast för att korrigera verkligt oförutsedda händelser. En alltför frekvent tillämpning av ändringsbudgetar kan signalera att grundbudgeten inte är tillräckligt genomarbetad eller realistisk. Detta kan ge upphov till osäkerhet och försämra beslutsfattarnas förmåga att planera effektivt för framtida investeringar och resurstilldelning.

Hur hanteras PAF-medel i budgeteringen?

PAF:s fördelningsråd har en rådgivande roll och bistår Ålands landskapsregering i beslutsfattandet om hur PAF-medlen ska användas för att stötta samhällsnyttiga ändamål. Det är respektive sektorns handläggare granskar ansökningar från organisationer och projekt som söker finansiering. Sedan går beslutsförslagen igenom med landskapsregeringen och respektive minister så att ett förslag finns att presentera för fördelningsrådet. Fördelningsrådet diskuterar förslagen och kommer med förslag på eventuella justeringar. Fördelningsrådets roll är således rådgivande. Sedan tar respektive minister de slutliga besluten.

Alla åtta medlemsföreningar har en röstberättigad representant vardera. Med i fördelningsrådet finns även en representant från Paf, en från Ålands Kulturdelegation samt en representant från Ålands landskapsregering. Landskapsregeringens representant fungerar som fördelningsrådets ordförande.

PAF-medlen kommer in i landskapets budget som en separat intäktspost från PAF:s överskott. Budgetmässigt fördelas PAF-medlen av Lagtinget, medan landskapsregeringen besluter vem som ska få bidragen. I budgeteringen kontrolleras att PAF-momenten är i balans (d.v.s. Lika mycket på intäkter och kostnader/utgifter). Vid behov görs nödvändiga ombokningar så att resultatpåverkan blir den avsedda. I budgeten delas medlen ut till de allmännyttiga ändamål som landskapsregeringen besluter om i enlighet med landskapsregeringens fastställda kriterier.

I enlighet med landskapsförordning (1993:56) om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet ska ofördelade medel, amorteringar på lån och reservationsanslag som lämnas outnyttjade reserveras hos landskapet på ett särskilt balanskonto. Förändringen av reserveringen visas i resultaträkningen som ökning eller minskning av reserver. De outnyttjade fondmedlen växer varje år och uppgick i bokslutet 31.12.2024 till 89,9 miljoner euro. Bufferten för framtida PAF understöd har växt kraftigt under 2020 talet från att ha varit endast 28,5 miljoner euro vid ingången av år 2020 till 89,9 miljoner euro vid utgången av 31.12.2024. I bufferten finns 30 miljoner euro reserverat för tredje sektorn för att säkra verksamheten.

En målsättning 2025 var att regelverket för hur avkastningen från Ålands penningautomatförening (Paf) ska användas revideras. Inför budgeten 2026 föreslås en utbetalning för kapitalisering av Kraftnät Åland på 40 miljoner euro. För att förbättra transparensen i användandet av PAF-medel skulle det vara bra att färdigställa revideringen av regelverket före kapitaliseringen görs eftersom en kapitalisering inte är i linje med tidigare användning av PAF-medel.

Hur hanteras övriga extraordinära intäkter / kostnader i budgeteringen?

Under perioden som granskades 2021–2024 förekommer tre väsentliga extraordinära poster. År 2022 erhöles ett särskilt bidrag enligt 51 § självstyrelselagen för Åland med anledning av Covid-19-pandemins inverkan år 2020. Bidraget behandlades som en tilläggsbudget 2022. År 2023 betalade landskapet en skadeersättning enligt dom gällande uppsägning av avtal om trafik mellan Svinö i Lumparlands kommun och Mellanholm i Föglö kommun. Skadeståndersättningen behandlades som en tilläggsbudget.

I samband med Ålandsdelegationens slutavräkning för år 2024 korrigerades skatteavräkningen med 45 467 000 euro. Eftersom skatteintäkterna redovisas enligt kassaprinzipen så bokfördes intäkten i bokslutet för 2024. Med anledning av detta överförde Lagtinget på beredning av Landskapsregeringen 40 000 000 euro till landskapet Ålands pensionsfond.

De extraordinära posterna 2022, 2023 och 2024 skiljer sig från varandra. De två första baserar sig på lag och beslut från en domstol medan överföringen till pensionsfonden baseras på ett politiskt beslut.

Pensionsfonden är en fond som står utanför landskapets bokföring som är till för att jämna ut kostnaderna för pensioner över lång sikt. Eftersom Landskapets pensionsansvar för anställda efter 31.12.2007 har överförts till Veritas kommer Landskapets egna pensionsinkomster att avta då pensionstagarna inte längre är i arbetslivet utan erhåller pension. För att utjämna dessa kostnader och hålla budgetfinansieringen på en rimlig nivå har pensionsfonden skapats. Pensionsfonden hade före inbetalningen en täckningsgrad, dvs. buffert för framtida pensionskostnader på 68,9 %. Tilläggskapitaliseringen minskar de framtida budgetkostnaderna och är en ändamålsenlig åtgärd. Fonderingen av medel till pensionsfonden tävlar om skattemedel på samma sätt som övriga verksamheter. Vi anser därmed att det hade varit mera genomskinligt att hantera överföringar till pensionsfonden i grundbudgeten så att behovet av fondering hade kunnat övervägas samtidigt med andra behov. Kapitaliseringen baserade sig inte heller på en långsiktig plan som gärna hade fått vara som grund för fonderingen för att öka transparensen.

Är budgetprocessen förståelig och hanterbar för förtroendevalda och allmänheten?

Ålands lagting har normalt sett omkring 50–70 plenum (möten i plenum) per år. Antalet kan dock variera beroende på arbetsbelastning, ärendens omfattning och andra faktorer. Lagtingets arbetsår är uppdelat i två sessioner: vårsessionen och höstsessionen, med sommaruppehåll emellan. Enligt det nya finanspolitiska ramverket behandlas vårbudgeten med kostnadstak för de kommande tre åren på våren. Normalt finns även en ändringsbudget på våren. Budgetrelaterade ärenden i Ålands lagting behandlas främst under hösten, då arbetet med den årliga budgeten är en central fråga. Budgeten för det kommande året brukar debatteras och beslutas i flera plenum under höstsessionen, främst i november och december.

Hur stor del av lagtingets möten som handlar om budgetrelaterade ärenden varierar från år till år, men generellt sett kan man säga att budgeten och närliggande ekonomiska

frågor behandlas på en mindre andel av plenum, kanske cirka 10–20 % av mötena. Budgeten är dock ett tungt ärende som ofta kräver längre diskussioner och debatter än många andra frågor. Utöver den årliga budgeten kan även ändringsbudgetar diskuteras vid andra tidpunkter under året, vilket ökar antalet möten där budgetrelaterade frågor behandlas.

Invånarna på Åland har flera möjligheter att följa med budgetrelaterade ärenden och deras behandling i Ålands lagting. På Ålands lagtings officiella webbplats publiceras alla offentliga handlingar, såsom förslag, betänkanden och protokoll. Budgetförslag och tilläggs-/ändringsbudgetar finns tillgängliga för allmänheten att läsa och ladda ner. Dagordningar och protokoll från plenum (inklusive budgetdebatter) publiceras löpande. Lagtingets plenumsammanträden sänds direkt via webben och kan följas av alla som är intresserade. Dessa sändningar är även tillgängliga som inspelningar, så att man kan titta i efterhand. Detta inkluderar debatter om budgeten och tilläggs-/ändringsbudgetar.

Allmänheten har möjlighet att delta som åhörare på plats i lagtingssalen under plenumsammanträden. Dessa möten är öppna för allmänheten, och det är ett sätt att följa debatten direkt. Invånare kan också ta direktkontakt med sina folkvalda lagtingsledamöter för att ställa frågor eller framföra sina åsikter om budgeten. Kontaktuppgifter till ledamöterna finns på lagtingets webbplats.

I vissa fall kan budgetrelaterade frågor vara föremål för diskussion i remissinstanser eller offentliga samråd, där invånare och intresseorganisationer kan lämna in synpunkter innan beslut fattas.

Vi anser att invånarna på Åland genom dessa olika kanaler ges goda möjligheter att följa och delta i den politiska processen kring budgeten och andra viktiga ärenden som tas upp i lagtinget.

Mariehamn den 20 februari 2026

BDO Audiator Ab, revisionssammanslutning

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Andreas Holmgård', with a stylized flourish at the end.

Andreas Holmgård

OFGR, CGR

Bilaga I

	Grundbudget 2021	Utfall 2021	Avvikelse
Intäkter	17 447 340,00	26 079 410,55	8 632 070,55
Kostnader	-211 883 340,54	-209 792 456,28	2 090 884,26
Verksamhetsbidrag	-313 623 000,54	-299 748 365,22	13 874 635,32
Skatteintäkter	282 897 000,00	301 501 939,30	18 604 939,30
Finanisella poster	20 543 000,00	21 986 928,15	1 443 928,15
Årsbidrag	-10 183 000,54	23 740 502,23	33 923 502,77
Avskrivningar	-9 855 000,00	-19 055 508,67	-9 200 508,67
Extraordinära poster	0,00	0,00	0,00
Bokslutsdispositioner	160 000,00	-4 904 264,33	-5 064 264,33
Över / underskott	-19 878 000,54	-219 270,77	19 658 729,77
	Grundbudget 2022	Utfall 2022	Avvikelse
Intäkter	19 358 440,00	26 345 459,55	6 987 019,55
Kostnader	-221 027 939,84	-222 136 122,54	-1 108 182,70
Verksamhetsbidrag	-320 763 999,84	-309 510 321,26	11 253 678,58
Skatteintäkter	297 026 000,00	298 257 654,45	1 231 654,45
Finanisella poster	26 188 000,00	27 076 909,16	888 909,16
Årsbidrag	2 450 000,16	15 824 242,35	13 374 242,19
Avskrivningar	-11 770 000,00	-11 537 555,50	232 444,50
Extra ordinära poster	0,00	17 537 120,00	17 537 120,00
Bokslutsdispositioner	-1 919 000,00	-6 482 827,49	-4 563 827,49
Över / underskott	-11 238 999,84	15 340 979,36	26 579 979,20
	Grundbudget 2023	Utfall 2023	Avvikelse
Intäkter	20 593 438,00	23 686 258,38	3 092 820,38
Kostnader	-233 689 938,27	-228 673 543,84	5 016 394,43
Verksamhetsbidrag	-338 823 500,27	-327 496 731,41	11 326 768,86
Skatteintäkter	311 930 000,00	324 346 186,67	12 416 186,67
Finanisella poster	37 707 500,02	40 893 657,87	3 186 157,85
Årsbidrag	10 813 999,75	37 743 113,13	26 929 113,38
Avskrivningar	-15 850 000,00	-12 107 762,18	3 742 237,82
Extra ordinära poster	0,00	-13 181 491,77	-13 181 491,77
Bokslutsdispositioner	-13 716 000,00	-16 403 016,17	-2 687 016,17
Över / underskott	-18 752 000,25	-3 949 156,99	14 802 843,26
	Grundbudget 2024	Utfall 2024	Avvikelse
Intäkter	20 286 186,02	25 825 231,49	5 539 045,47
Kostnader	-242 875 351,02	-243 801 508,39	-926 157,37
Verksamhetsbidrag	-355 664 165,00	-348 753 964,47	6 910 200,53
Skatteintäkter	318 746 000,00	353 473 336,61	34 727 336,61
Finanisella poster	40 336 665,00	39 053 272,43	-1 283 392,57
Årsbidrag	3 418 500,00	43 772 644,57	40 354 144,57
Avskrivningar	-11 071 500,00	-12 000 283,24	-928 783,24
Extra ordinära poster	0,00	-40 000 000,00	-40 000 000,00
Bokslutsdispositioner	-8 366 000,00	-10 320 267,00	-1 954 267,00
Över / underskott	-16 019 000,00	-17 207 863,91	-1 188 863,91